

אָהַר הַקָּדוֹשׁ
עִם פִּיאָר
הַפֶּתֶר וְהַפְּבוֹד

פרשת לך • הצדיק יחזיר את הרשע בתשובה

כיון שכתב שלוט רצה להתחבר עם אברהם כדי ללמוד ממעשיו, מבאר דרך אגב ענין חיבור הרשעים לצדיקים כדי שילמדו לתקן מעשיהם, ואחר כך חוזר לביאור המקראות.

**אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזֶר, וְכַאֲשֵׁן אֵינוֹן צְדִיקִיָּא - אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְדִּיקִים דְּאוֹלָפִי
אַרְחוּי דְקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא - שְׁלוּמִידִים אֶת דְּרָכֵי שֶׁל הַקֹּדֶשׁ**

ברוך הוא, **בְּגִין לְמִיּהָ בָּהּ** - כדי
ללכת בהם, **וּלְדַחֵלָא מַנְיָה** - ולירא
ממנו שלא לחטוא, **מִהוּוּא יוֹמָא**
דְּדִינָא - מאותו יום הדין, **דְּזֻמִּין בֵּר**
נֶשׁ לְמִיּהָב דִּינָא וְחוּשְׁבִּנָא לְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא - שעתיד האדם ליתן דין
וחשבון לפני הקדוש ברוך הוא לאחר
מלאת ימיו. ומשום כך יראים הצדיקים
מן החטא, כי אין יִשְׂאוּ פָנִים כאשר יבוא
ללראות לפני הקדוש ה' ביום הדין והוא
מכעיס את קונו.

תחילה מקדים לבאר איך נראה הדין לאחר ההסתלקות מן העולם, ומתחיל לתאר מה זוכה האדם לראות ביום פטירתו.

פָּתַח רבי אלעזר **וְאָמַר**, כתוב (איוב לו ז) **‘בֵּיד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם לְדַעַת כָּל אֲנָשִׁי מַעֲשָׁהוּ, הָאִי קָרָא אֲוֻקְמָהּ -**
פסוק זה ביארוהו חז"ל (תענית יא.)
שהכוונה היא שכל אדם חותם לאחר
פטירתו על כל מעשיו, **אָבֵל תָּא חֲזִי -**
בוא וראה, מה מתרחש בעת פטירתו.
בְּהָהּ יוֹמָא דְאִשְׁלִימוּ יוֹמוֹ דְּבֵר
נִשְׁ לְאַפְקָא מַעֲלָמָא - ביום ההוא
שנשלמים ימי האדם בעולם הזה, וצריך
לצאת מן העולם, **הָהּוּא יוֹמָא דְגּוֹפָא**
אֲתֵיב - ביום ההוא שהגוף נשבר והחומר
מבטל, **וְנִפְסָא בְּעִיא לְאִתְפְּרָשָׁא**
מִנְיָה - והנפש רוצה להיפרד מן הגוף,
כְּדִין אֲתֵיבִיב רִשּׁוֹ לְבֵר נִשְׁ לְמַחְמִי
- אז ניתנת רשות לאדם לראות את
השכינה, **מַה דְּלֹא הוּא לִיָּה רִשּׁוֹ**
לְמַחְמִי - מה שלא היה לו רשות לראות
בְּזִמְנָא דְּגּוֹפָא שְׁלֵטָא - בזמן שהגוף
שולט, **וְקָאִים עַל בּוֹרִיָּהּ -** ועומד על
בריאתו, והחומר עדיין אינו בטל, כי
הכוחות הגופניים מהווים מסך המבדיל
לנפש מלראות דבר רוחני, וכאשר נחלשים
כוחות הגוף מתחזקת הנפש ויכולה להשיג
מה שלא היהת יכולה להשיג כאשר היו
כוחות הגוף בתוקפם.

עוד בטרם פטירתו מחשבים כל מה שעשה
בימי חייו וחותרם על כך.

וְכִדָּן - ואז, כשעומד להיפטר מן העולם, **קִיַּיִמִי עֲלֶיהָ הַלֵּל** **שְׁלִיחַן** - עומדים עליו שלשה שלוחים, **וְחֻשְׁבֵּי יוֹמוֹי וְחוּבוֹי** - ומחשבים את ימיו [מה שעשה בהם] ואת עוונותיו,

וְכָל מִה דְּעָבַד בְּהַאי עֲלֵמָא - וְכָל מִה שְׁעֵשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא אוֹדִי עַל כָּלָא בְּפֻמְיָהּ - וְהוּא מוֹדֶה עַל הַכֹּל בְּפִיו, וּלְבַתֵּר הוּא חֲתִים עָלֶיהָ בִּידֵיהּ - וְאַחַר כֵּךְ הוּא חוֹתֵם עָלָיו בִּידוֹ, הִנָּהּ הוּא דְּכָתִיב - זֶהוּ מִה שְׁנֵאמַר, 'בִּיד כָּל אָדָם יִחְתֹּם', כִּי כָל אָדָם חוֹתֵם בִּידוֹ עַל מַעֲשָׂיו.

לפנינו מבואר שכונות אברהם אבינו כשהלך לארץ ישראל היתה רק לקיים מצוות קונו, והקב"ה הוסיף לו הבטחות, ולוט הלך עמו שרצה ללמוד ממעשיו, אולם למעשה אל לזמ ממנו אל הנכנסת אורחים בלבד. ועוד מבואר שבשעת פטירתו של האדם זוכה לראות את פני השכינה, ומודה בפיו וחותרם על כל מעשיו, ובטרם הסתלקותו מן העולם דנים אותו כשגופו ורוחו יחדיו. ומבואר עוד, שהרשעים אינם חוזרים בתשובה לעולם, ודרך החיים הוא להחזירו למוטב.

וַיִּלֶךְ אֲנָהֶם בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיוֹ ה' (בראשית יב ד).

אָמַר רַבִּי אֱלֶעזֶר, תָּא חֲזוּ, דִּהָא לֹא כְּתִיב
וַיֵּצֵא אֲבָרָם בַּאֲשֶׁר דִּפְרֵי אֵלָיו ה', אֶלֹא וַיִּלְד',
כְּמָא דְאַתָּה אָמַר 'לֶדְ לֶד', דִּהָא יֵצִיאָה פְּקֻדְמִיתָא
עֲבָדוּ, דְּכְתִיב (שם יא לא) וַיֵּצֵאוּ אֹתָם מֵאוּר
כַּשְׂדִּים לְלֶבֶת אֲרֻצָּה פְּנָעוֹ. וְהִשְׁתָּא כְּתִיב וַיִּלְד',
וְלֹא כְּתִיב וַיֵּצֵא, 'בַּאֲשֶׁר דִּפְרֵי אֵלָיו ה', דְּאֵבְטַח
לִיה בְּכַלְהוּ הַבְּטָחוֹת.

וַיִּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט, דָּאֲתַחְבֵּר עֲמִיה בְּנִין לְמִילָה
מִעֲזוּבֵיהִי. וְעַם כָּל דָּא לֹא אֲוִלָּה כּוּלֵי הָאָר.

**אָמַר רַבִּי אֱלֶעזֶר, וּפֶאֶן אֵינִן צְדִיקִיָּא דְאִלְפִי
אֶרְחִי? קְדוּשָׁא בְרִיךְ הוּא, בְּגִין לְמִיתָה
פָּחוּ, וּלְדַחֲלָא מְנִיָּה, מִתְּהוּא יִזְטָא דְרִינָא, דְּוַפִּין
פֶּר נֶשֶׁ לְמִיתָה דִּינָא וְחוּשְׁפָנָא לְקְדוּשָׁא בְרִיךְ
הוּא.**

פָּתַח וְאָמַר, 'בֵּיד כָּל אָדָם יַחְתּוּם לְדַעַת כָּל
אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ' (אִיּוֹב לו ז), הֵאָּי קָרָא
אוֹקְמוֹתָ, אָבֵל תָּא חַוִּי, בְּהִחוּא יוֹמָא דְאַשְׁלִימוֹ
יוֹמוֹי דְּבֵר נִשׁ לְאַפְקָא מַעְלָמָא, תַּחוּא יוֹמָא
דְּגוּפָא אַתְבָּר, וְנִפְשָׁא בְּעָא לְאַתְפָּרְשָׁא מִנִּיהּ,
בְּדִין אֲתִיְיָחִיב רְשׁוֹ לְבֵר נִשׁ לְמַחְמִי, מַה דְּלֵא
תּוֹרָ לִיה רְשׁוֹ לְמַחְמִי בּוֹמָנָא דְּגוּפָא שְׁלָמָא,
וְקָאִים עַל פּוֹרְרִייתָ.

וּבְדִין, מְיֻמֵּי עֲלִיהַ תִּלְתָּ שְׁלִיחַן, וְחֲשָׁבִי יוֹמוֹי
וְחוֹבוֹי, וְכָל מֶה דְּעֵבֶד בְּהָאֵי עֲלָמָא,
וְהוּא אֹדְרִי עַל כָּלָא בְּפֻמְיָהּ, וּלְבַתֵּר הוּא חֲתָיִם
עֲלִיהַ בִּידֵיהַ, הָדָא הוּא דְבַתִּיב, 'בִּיד כָּל אָדָם
יִחְתָּוִם'.

וַיִּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשֹּׁר דְּבַר אֱלֹהֵי ה' וַיֵּלֶךְ
אֵתוֹ לֹוט וְאַבְרָם בֶּן חָמֶשׁ שָׁנִים
וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָ' (בראשית יב ד).
אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, תָּא חַזִּי - בּוֹא וּרְאֵה
מִדּוּעַ נִאֲמַר וַיִּלֶךְ, דְּהָא לֹא כְתִיב - שְׁהִרִי
אִינוּ כְּתוּב **וַיֵּצֵא אַבְרָם כְּאִשֹּׁר דְּבַר**
אֱלֹהֵי ה', שֶׁמִּשְׁמַעוּ שֶׁתְּחִילַת יְצִיאָתוֹ שֶׁל
אַבְרָם מִמְּקוֹמוֹ הִיטָה עַל פִּי ה', **אֵלָא** כְּתוּב
וַיִּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשֹּׁר דְּבַר אֱלֹהֵי ה', כִּי רַק
לֵאחֹר שִׁינָא אַבְרָם מִמְּקוֹמוֹ נִצְטוּהָ שִׁילֶךְ
וַיִּתְּרַחַק עוֹד יוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ, כִּמָּא דְּנָתָה **אָמַר**
- כִּמוּ שֶׁנִּאֲמַר (שם פסוק א) **וַיֵּאמֶר ה'** אֵל
אַבְרָם **לֵךְ לֵךְ** מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּגְמִיטָה
אַבִּידְךָ אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךְ, וְלֹא כְּתוּב 'צֵא
לך', **דְּהָא יְצִיאָה בְּקִדְמִיתָא עֲבָדוּ** -
שְׁהִירִי אֵת הַיְצִיאָה מֵאוּר כְּשִׁדִּים עָשׂוּ קוֹדֶם
שֶׁנִּצְטוּהָ אַבְרָם לִלְכַת בְּדֶרֶךְ, **דְּכְתִיב** - כִּמוּ
שֶׁכְּתוּב קוֹדֶם לָכֵן (שם יא לא) **וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶת**
אַבְרָם בְּנֵוֹ וְאֵת לֹוט בֶּן הָרֹן בֶּן בְּנֵוֹ וְאֵת שְׂרִי
כְּלָתוֹ אֲשֶׁת אַבְרָם בְּנֵוֹ וַיֵּצֵאוּ אֹתָם מֵאוּר
כְּשִׁדִּים לִלְכַת אַרְצָה כְּנַעַן. וְלָכֵן
הַשְׁתָּא - עֲכָשִׁיו לֵאחֹר שֶׁכִּבְּרֵי יֵצֵא מֵאוּר
כְּשִׁדִּים, **כְּתִיב** - כְּתוּב **וַיִּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשֹּׁר**
דְּבַר אֱלֹהֵי ה', **וְלֹא כְתִיב**, וְלֹא כְּתוּב
וַיֵּצֵא, כִּיּוֹן שֶׁהַיְצִיאָה עֲצֻמָּה לֹא הִיטָה עַל
פִּי ה'. וְהִלִּיכָה זֹו כִּבְר הִיטָה עַל פִּי ה',
שֶׁנִּאֲמַר **כְּאִשֹּׁר דְּבַר אֱלֹהֵי ה'**, וְכוּנֹת
הַפְּסוּק לֹוֹמַר כִּי מִיִּד כֹּאשֶׁר דִּיבַר אֱלֹהֵי ה'
לִלְכַת בְּדֶרֶךְ לֹא הִתְעַכֵּב כֻּלָּל אֵלֶּא מִיִּד יֵצֵא
לְדֹרֶךְ. וּמִפְּרֵשׁ הַזֹּהוּר כִּי הַדִּיבּוּר מֵה'
לֵאבְרָהִם הוּא הַדִּיבּוּר **דְּאַבְטַח לִיה**
בְּכָלְהוּ הַבְּטָחוֹת - שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ הַדִּיבּוּר שֶׁהִבְטִיחַ
לוֹ הַקֹּבֶ"ה **וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ**
וְאַנְדְּלֶךָ שְׂמֶךָ וְהִיָּה בְּרָכָה, וְאַבְרָכְךָ מִבְּרָכֶיךָ
וּמִקְלָלֶךָ אֲדָר וְנִבְרָכָה בָּךְ כֹּל מִשְׁפָּחָת

יבאר מדוע גם אצל לוט נאמר 'וילך'.

כיון שביאר שלשון הפסוק 'וַיֵּלֶךְ אֲבָרָם
כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה' מלמד שהלך מיד
ולא התמהמה, אם כן קשה מדוע אמר
כלשון הזה גם אצל לוט שלא היה צדיק
כאברהם, כמו שנאמר בהמשך הפסוק 'וַיֵּלֶךְ
אֹתוֹ לוֹט', היה לו לומר 'ויצא אתו לוט'

כיון שהוא לא נצטוו בציווי מיוחד ללכת, ולא היה זאת אלא המשך ליציאתו מאור כשדים, ומתרץ, הואיל **דְּאֵתְחַבֵּר עִמָּיה** - שנתחבר לוט עם אברהם **בְּגִין לְמִלְחָה מַעֲבֻדֵי** - כדי ללמוד ממעשיו, לכך נופל לשון "וילך" גם על לוט עצמו. **וְעַם כָּל דָּא לְ אֹחֵלָי פְּנֵי הָאֵי** - ועם כל זה, לא למד לוט את מעשיו של אברהם, מלבד מצות הנכנסת אורחים.

מבאר מה נעשה עם חתימת האדם על מעשיו בדיון של מעלה.

ובידיה - ובידו של השליח, **כלהו חתימין** - חתומים כל מעשיו כדי **למידן ליה** (בההוא, ד"א בהאי) **עלמא** - לדון אותו בעולם ההוא שהוא העולם הבא, **על קדמאי** - על חטאים קדמונים, **ועל בתראי** - ועל חטאים אחרונים, **על חדתי** - עבירות חדשות, **ועל עתיקי** - עבירות ישנות. **לא אתנשי** - לא נשכח אפילו **חד מינייהו** - אחד מהם. **הדא הוא דכתיב** - זהו מה שנאמר בהמשך הפסוק **'לדעת כל אנשי מעשהו'**, שכל מעשי האדם ידועים ונזכרים.

רבי אלעזר משלים לבאר מדוע מחשבים את מעשיו עוד בטרם פטירו.

וכיון דכל אינון עובדין דעבד בהאי עלמא - שכל אותם המעשים שעשה בעולם הזה, היה עושה **בגופא ורוחא** - עם הגוף והרוח יחדיו, **הכי נמי יהיב חושבנא** - כך גם צריך ליתן חשבון מעשיו, כשעדיין מלושב **בגופא ורוחא** - בגופו ורוחו יחדיו, **עד לא יפוק מעלמא** - בטרם שנפטר מן העולם, כדי שיקבלו את העונש יחדיו.

גם למרות כל הנוראות האלו הנעשים ביום הפטירה, אין הרשע שב בתשובה אפילו ביום מיתתו.

תא חזי - בוא וראה, **כמה דחייבא** - כפי שהרשע **אקשי קדל** - מקשה עורף שלא לחזור בתשובה **בהאי עלמא** - בעולם הזה, **הכי נמי** - כך גם, **אפילו בשעתא דבעי לנפקא מהאי עלמא** - בשעה שעומד לצאת מן העולם הזה, עדיין **אקשי קדל** - מקשה עורף, ואינו חוזר בתשובה. **בגין כך** - בגלל כך, **זכאה הוא בר נש** - אשרי הוא האדם, **דיליף בהאי עלמא ארחוי דקודשא בריך הוא** - שלומד בעולם הזה את דרכיו של הקדוש ברוך הוא **בגין למיהף בהו** - כדי ללכת בהם. **ומאידך חייבא** - הרשע, **אף על גב דאסתפל בהני (נ"א דאשתדל בהדי) צדיקאי** - שמסתכל באלו הצדיקים ההולכים בדרכי הקב"ה, מכל מקום **אקשי קדל** - מקשה עורף, **ולא בעי למילף** - ואינו רוצה ללמוד מדרכי הצדיקים.

על אף קשיות עורף של הרשע אסור להניח אותו בדרכו הרעה.

ובגין כך - ומשום כך שאין הרשע רוצה ללמוד מעצמו ממעשי הצדיקים, **אית ליה לצדיקא למתקף ביה** - יש לו לצדיק להחזיק ברשע בתוקף, כדי

ללמדו דרכי תורה, **ואף על גב דחייבא** - שהרשע **אקשי קדל** - מקשה עורף הוא, ואינו רוצה ללמוד ממנו, **לא ישבוק ליה** - לא יניח לו לילך בדרכיו המקולקלות. **והטעם דאית ליה לאתקפא בידיה ולא ישבוק ליה** - שיש לו לצדיק להחזיק בתוקף ברשע ולא להניח לו לילך בדרכו, **דאי ישבוק ליה** - כי אם יעזוב אותו, **יהף** - ילך הרשע **ויחריב עלמא** - ויחריב את העולם.

ומביא רבי אלעזר ראייה על כך שלצדיק אסור לדחות את הרשע שתחת ידו פן יקלקל הרבה.

תא חזי - בוא וראה **מן אלישע הנביא, דדחה לגחזי** - שדחה את גחזי משום שחטא והחטיא את הרבים, **וכן היה באברהם, כל זמנא דהוה לוט בהדיה** - כל זמן שהיה לוט עמו, גם אם לא למד ממעשיו, **לא אתחבר בהדי רשיעאי** - לא התחבר לוט עם הרשעים, **פיון דאתפרש מניה** - שנפרד לוט מאברהם, **מה פתיב** - כתוב (בראשית יג יא), **'ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן'**, וכתוב - **ועוד כתוב (שם פסוק יב), 'ויאהל עד סדום'**, ומה **פתיב בתריה** - כתוב אחר כך (שם פסוק יג), **'ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד'**, הרי שלאחר שנפרד לוט מאברהם על פי בקשת אברהם לאחר מריבת הרועים, התחבר לוט עם אנשי סדום הרשעים.

עתה חזר לדברי רבי אלעזר ומביא מה שהקשה רבי אבא על דיוקו בפסוק 'וילך אברם'.

אמר לו רבי אבא לרבי אלעזר, **האי** - זה מה **דאמרת** - שאמרת ודייקת ממה שכתוב **'וילך אברם' ולא כתיב** - ולא כתוב **'ויצא אברם'**, לומר שציווי ה' לילך לארץ כנען הגיע אליו לאחר שיצא ממקומו, **שפיר** - יפה הוא. **אבל קשה מסופא דקרא** - מסוף הפסוק, שהרי **מה פתיב** - כתוב בסוף הפסוק (שם יב ד), **'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן'**, הרי שגם היציאה היתה על פי ציווי ה'. ומתרץ, **אמר רבי אלעזר** לרבי אבא, **'מחרן' פתיב**, כלומר לכן דקדק הכתוב ואמר 'מחרן', לומר כי יציאה זו לא היתה מארץ מולדתו אלא מחרן ששהה שם זמן מה בדרכו לאחר שיצא מארץ מולדתו, ומשם יצא עכשיו, **וההיא יציאה מארץ מולדתו** שהיא אור כשדים שנזכר בפסוק **'ויצאו ללכת ארצה כנען'**, **הות בקדמיתא** - היתה קודם לכן לפני שציווהו ה' לילך בדרכו.

פופא דקרא, מה פתיב (שם יב ד), 'בצאתו מחרן'. אמר רבי אלעזר, 'מחרן' פתיב, וההיא יציאה מארץ מולדתו, הות בקדמיתא.

נפשי צמאה לדעת כל רז סוד

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

